

В. О. Старух,

Національна академія Національної гвардії України, м. Харків

СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ПЕРЕКОНАННЯ У ПРОМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ЛІДЕРІВ УКРАЇНИ, ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА США

Стаття присвячена дослідженню комунікативних стратегій і тактик переконання військових лідерів України, Великобританії та США. Матеріалом дослідження слугували тексти промов. Авторка виокремлює спільні та відмінні риси вираження переконання в промовах військових лідерів зазначених в дослідженні країн.

Ключові слова: стратегії і тактики, переконання, військовий лідер.

Статья посвящена исследованию коммуникативных стратегий и тактик убеждения военных лидеров Украины, Великобритании и США. Материалом исследования послужили тексты речей. Автор выделяет общие и отличительные черты выражения убеждения в речах военных лидеров указанных в исследовании стран.

Ключевые слова: стратегии и тактики, убеждение, военный лидер.

This article focuses on the research of communicative strategies and tactics of military leaders of Ukraine, Great Britain and the USA. The scripts of speeches are materials for the research. One more result of the research is a selection of common and different traits of expressing persuading in the speeches of military leaders of the countries, mentioned in the research.

Key Words: strategies and tactics, persuading, military leader.

У світі стрімкого розвитку ринкових відносин, винаходжень новітніх технологій та загострення конкуренції кожного дня людство стикається з проявами переконання. Це відбувається на вулиці, у супермаркеті, на телебаченні, коли наводять аргументи стосовно того, чому цей чи інший продукт є кращим і чому варто придбати саме його, чому необхідно діяти саме так, а не інакше. Отже, у сфері цивільних переконання є досить розповсюдженим прийомом у досягненні поставлених цілей.

У військовій сфері переконання вичерпно не досліджене. Навіть питання про те, наскільки воно поширене з огляду на фактор військової дисципліни, вичерпно не з'ясоване. Отже, чи взагалі характерні для сфери військових прояви переконання? Адже відомо, що якщо військові отримують наказ, вони повинні його виконати, і навряд чи ми зустрінемо такий випадок, коли офіцер переконує свого підлеглого виконати той чи інший наказ. У військовій сфері підлеглий не має права ставити під сумнів накази вищих за званням військовослужбовців, окрім тих, які порушують положення Конституції або інших нормативних документів. Але все ж таки існують випадки, коли переконання є ефективним прийомом і може розв'язати конфліктні ситуації або спонукати людей до дії. Крім того, важливість переконання у вирішенні питань військовими лідерами про припинення вогню під час військових дій відображається у збереженні життів. Питання також постає в тому, які мовні засоби є ефективними для найкращої реалізації стратегій і тактик переконання і за яких обставин. Вище сформульовані положення у проекції на соціальний і лінгвістичний контекст свідчать про **актуальність** теми нашого дослідження.

Метою дослідження є виявлення спільних і відмінних рис у комунікативних стратегіях і тактиках переконання українських, британських та американських військових лідерів.

Матеріалом дослідження слугували промови військових лідерів України, Великобританії та США, зокрема, командувача Національної гвардії України генерал-полковника Полторака Степана Тимофійовича, генерала сержанта Пітера Вола, начальника штабу сухопутних військ Великобританії, генерал-полковника Френка Грасса, начальника бюро Національної гвардії США.

З метою встановлення сутності і специфіки стратегій і тактик переконання військових лідерів зазначених країн звернемося до тлумачення поняття *переконання*, а також до визначень понять *комунікативна стратегія* і *тактика*, прийнятих за основу в нашому дослідженні.

У новому тлумачному словнику української мови *переконання* визначається як «дія за значенням переконувати: доводити що-небудь комусь, змушувати кого-небудь повірити у щось, погодитися з ким-, чим-небудь; умовляти зробити що-небудь; схилити до якогось рішення» [1, с. 577]. Це поняття охоплює також деякі ознаки умовляння. Але на відміну від умовляння, переконання спрямоване більше на розум людини, а емоційність є другорядним чинником [2, с. 142]. Під час переконання адресант надає об'єктивну інформацію, а адресат оцінює її об'єктивно. Отже, переконання розглядаємо як різновид мовного впливу, коли адресант звертається до свідомості, почуттів і досвіду адресата з метою сформулювати в нього певні установки. Успішність переконання залежить від різних факторів, таких як достовірність джерела інформації, тобто тієї людини, яка переконує; важливість проблеми, тобто переконливості поданого матеріалу; характер аудиторії, яку переконують.

Переконання здійснюється через використання низки комунікативних стратегій і тактик. Слідом за О. С. Іссерс *комунікативну стратегію* визначаємо як комплекс мовних дій, спрямованих на досягнення комунікативної мети [2, с. 54], а *тактику* – як одну або декілька дій, що сприяють реалізації стратегії [2, с. 110].

Звернемося до визначення поняття *промова*. Промова – це усний виступ з метою висвітлення певної інформації та впливу на розум, почуття й волю слухачів на службових нарадах, у ході дискусії, на урочистих зустрічах, презентаціях. Звідси вимоги до промови: логічна стрункість, емоційна насиченість, вольові імпульси. Промова відрізняється від інших жанрів концентрацією ряду рис: емоційністю, чіткістю поставлених проблем, насиченістю, конкретністю, дієвістю, а також стислими часовими межами. Промови поділяють за видами: 1) мітингова; 2) інформаційна; 3) ділова; 4) виступ на зборах; 5) ювілейна (привітальна); 6) торгова [3, с. 25-27].

Перед тим, як перейти до результатів нашого дослідження, варто зазначити, що проаналізований матеріал є ювілейними або привітальними промовами.

У святковій промові командувача Національної гвардії України генерал-полковника Полторак Степана Тимофійовича головною метою є вітання на адрес ветеранів і народу України зі святом Дня Перемоги [4]. Хоча промова й має святковий зміст, інтенція переконання зберігається: переконання ветеранів в тому, що про них пам'ятають, їх цінують: 1) *Наши земний уклін усім, хто виніс роки окупації та пекло концтаборів, хто піднімав з руїн і відроджував рідний край.*

Особливий наголос робиться на те, що ветерани є прикладом для наступних поколінь: 2) *Для нинішніх і прийдешніх поколінь Ваша ратна і трудова звитяга завжди буде величним прикладом патріотизму, мужності і честі.*

Проводиться паралель між подіями минулого та сьогодення і виражається переконання в тому, що День Перемоги має важливе значення для країни: 3) *Це свято сьогодні, як ніколи, нагадує нам про священний обов'язок – дорожити єдністю суспільства, знаходити шляхи до порозуміння, зробити все від нас залежне, щоб ніколи більше біда не прийшла на українську землю.*

Головною метою промови генерала сера Пітера Вола, який виконує обов'язки голови Генерального штабу армії Великобританії, є привітальні слова з нагоди 70-ти річчя відомої битви за Ель-Аламейн [6]. Переконання у важливості битви здійснюється через згадування широкого спектру країн, для яких ця битва має значення: 1) *This is the 70th anniversary and it was a key turning point of course of the Second World War, not just in Africa, but across the globe for British forces, for the Allies. (Цей день знаменується не тільки 70-ти річним ювілеєм, він також є ключовим переломним моментом в перебігу Другої світової війни не тільки для Африки, але й для усього світу, для британських військ, для союзників.)*

Саме люди створюють історію, тому переконання генерала полягає в тому, що найважливіше – це присутність безпосередніх учасників битви: 2) *Most importantly of course its fantastic to see those who took part and the families of those affected by it here in such numbers. (Звичайно ж найважливішою є пречудова нагода побачити велику кількість тих, хто брав участь у бойових діях, родини тих, кого зачепила війна.)*

Генерал переконує у важливості битви для майбутнього країни: 3) *... the hope that we should derive from that as we look to the future as a nation and face more challenges. (...сподівання на те, що ми зробимо висновки з пережитого досвіду, дивлячись в майбутнє як нація, якій кидають все більше викликів.)*

Генерал підкреслює безцінність того досвіду, з яким діляться учасники битви, що виражає переконання у важливості життя таких людей: 4) *It's almost embarrassing to meet them to the extent that they are so humble and blase about what we would have regarded as life changing experiences had we been there in a tank, in an armoured car, on the gun line, or as sappers clearing fields, all of the things you read about when you study El Alamein were described to me by those who actually did it. It's a unique experience. (Момент зустрічі з ними бентежить, адже те, що для нас було б досвідом, який кардинально змінив би життя: чи воювали б ми в танку, в броньованій машині, на лінії вогню, в ролі саперів, розмінуючи поля, вони сприймають з почуттям деякої сором'язливості через, на їх погляд, надмірну увагу до себе, але з полум'ям в очах. Отже всі події, про які ви читали, коли вивчали битву за Ель Аламейн, були описані мені тими, хто дійсно виграв цю битву. Це безцінний досвід.)*

Слова промови генерал-полковника Френка Грасса адресовані військовослужбовцям Національної гвардії США та військово-повітряних сил [5]. Він переконує у важливості Національної гвардії, позиціонуючи їх як найкращих: 1) *Today's National Guard is the best trained, equipped and led force since its inception in 1636. (Починаючи з року свого заснування – 1636 і по сьогоднішній день Національна гвардія – це війська, які добре оснащені та екіпіровані, якими керують достойні командири.); 2) As Guardsmen and women, we proudly wear uniforms of the greatest military in the world. We are public reflections of these organizations, and as such must be fully accountable and always act with the highest integrity and honor. (Виконуючи почесну роль гвардійців, ми з гордістю носимо уніформу найвеличніших військових в усьому світі. Ми – це народне відображення цих формувань, саме тому ми повинні нести повну відповідальність за свої дії, зберігаючи при цьому чесність та гідність.)*

У промові генерал-полковника виражається повна впевненість щодо можливостей Національної гвардії США: 3) *... the Guard is capable of sustaining deployments and its operational role indefinitely. (... без сумніву, Національна гвардія здатна підтримувати дислоковані війська та їх операційну міць.); 4) Additionally, emphasizing personnel readiness from all levels of command ensures we take care of people. Being ready is a benefit of membership. Personnel readiness matters to everyone. (Крім цього, наголос на готовності особового складу на усіх рівнях командування запевняє в тому, що ми дбаємо про людей. Готовність є перевагою членства у Національній гвардії. Готовність особового складу має значення для кожного.)*

Генерал-полковник також переконує у важливості праці кожного військовослужбовця для формування високоефективної армії: 5) *I thank each of you, your families for the sacrifices you have made. Your hard work and dedication is the very reason the National Guard is outstanding! (Я дякую кожному з вас, вашим родинам за ті жертви, які ви робите. Саме ваша важка праця і відданість є причиною величності Національної гвардії!).*

Отже, у промові військового лідера України увага акцентується на прямому зв'язку минулого з теперішнім і майбутнім. Саме тому здійснюється переконання у важливості ратних справ і бойових подвигів, які зробили ветерани для добробуту України, тому їх життя – безцінне.

У промові військового лідера Великобританії також спостерігається переконання у важливості впливу минулих подій на розвиток країни. Крім того, здобутки Великобританії важливі і для інших країн. Переконання також виражається у наголошенні на безцінності досвіду ветеранів.

У промові військового лідера США спостерігається переконання у безумовному лідерстві Національної гвардії на світовій арені. Кожен військовослужбовець важливий у структурі військ – на цьому факті наголошується не один раз.

У процесі дослідження виявлено, що переконання як вид мовного впливу відсутнє у військових статутах, але його використовують у промовах військових лідерів, зверненнях до особового складу, а також у повсякденній неформальній комунікації. Спільним у промовах українських, британських і американських військових лідерів є імпліцитний характер переконання. Автори військових промов зазвичай не формулюють тезу переконання і не дають прямої аргументації – вони переконують, вітаючи особовий склад із певною подією чи святом, звертаючись до підлеглих із метою моральної підтримки тощо. Теза переконання подається в підтексті як концепція промови. Відмінною рисою є наявність цільової настанови у створенні позитивного іміджу військових. Вона більш характерна для промов військових лідерів Великобританії та США.

Отже, імпліцитний характер промов є інтернаціональним елементом, а індикатори його вираження – національним.

Перспективою дослідження вважаємо виявлення особливостей мовного вираження стратегій і тактик переконання у інших видах промов військових лідерів України та англomовних країн.

Література:

1. Новий тлумачний словник української мови / [уклад. В. Яременко, О. Сліпушко]. – Т. 2. – К. : АКОНІТ, 2006. – 926 с.
2. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О. С. Иссерс. – Изд. 5-е. – М. : Издательство ЛКИ, 2008. – 288 с.
3. Плетнева О. Л. Усне ділове спілкування: навч. посібник / О. Л. Плетнева. – Х. : Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2008. – 51 с.
4. Шановні ветерани Великої Вітчизняної війни, офіцери, прапорщики, солдати та працівники Національної гвардії України! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vv.gov.ua/news.php?nid=4738&lang=ua>
5. GX The Guard experience [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gxonline.com/download/1363>
6. Westminster Abbey service commemorates Battle of El Alamein [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.gov.uk/government/news/westminster-abbey-service-commemorates-battle-of-el-alamein>